

Mal sahibi, mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi?
Mal da yalan, mülk de yalan,
Var biraz da sen oyalan!..

2.1. Mülkiyet Hukuku

Evrendeki bütün varlıkların asıl Malikî, sahibi Yüce Allah'tır.[13] Allah göklerde ve yerdeki bütün varlıkları insanların hizmetine sunmuştur.[14] Bu nedenle insanın varlıklar üzerindeki sahipliği, malikliği doğrudan değil O'nun izin ve imkânı ile dolaylıdır.

12 Nisa suresi, 29. ayet.
13 Maide suresi, 120. ayet.
14 Casiye suresi, 13. ayet.

Mülkiyet ile en geniş anlamda kişi ile eşya/mal arasındaki hukuki bağ kastedilir. Bu bağ ile insanın eşya üzerindeki tasarruf hak ve yetkisinin sınırları belirlenir. **Terim olarak** mülkiyet "sahibine eşya üzerinde en geniş yetkileri sağlayan, başkasının o varlıkta tasarruf ve müdahalesine engel olma hakkını veren hukuki bağ"a denir.[15]

Mülkiyet konusu tarihte çok büyük tartışmalara neden olmuştur. Geçen yüzyılda ortaya çıkan ve yüzbinlerce insanın canına mal olan *kapitalizm*, *komünizm* ve *sosyalizm* gibi ideolojilerin temelini mülkiyet tartışmaları oluşturur.

Beşerî sistemlerde var olan her isteğe göre mutlak tüketim anlayışı, İslam ekonomisinde yoktur. Çünkü israf kategorisine girecek lüks tutkusuna din cevaz vermemektedir. Ayrıca aşırıya kaçan lüks tüketim harcamaları; fiyatların yükselmesine ve dar gelir sahiplerinin ezilmesine sebep olacağından farklı bir mesuliyet gerektirir. Dolayısıyla bu tür uygulamalarda bir haksızlık ve zulüm söz konusudur ve İslam buna izin vermemektedir.

Beşerî sistemlerde mal, istenildiği gibi tüketilebilir. Fakat İslam, toplumu gözeterek zekât, vakıf gibi mükemmel müesseseler kurmuş, harcamada asla israfa kaçmama gibi beşerüstü ve net prensipler koymuş, tüketimin ancak meşru yoldan yapılabileceği beyan edilmiştir. Bu durum, iyi ve etkin kullanılabildiğinde insanlar için değişmez güzelliklerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır.

İktisatçılar, malı "insan ihtiyaçlarını karşılayan ve iktisadî değeri olan şeyler" diye tanımlarlarken İslam fıkhında **mal** "elde edilip ihtiyaç zamanı için biriktirilmesi ve normal olarak yararlanılması mümkün ve caiz olan her şeydir" diye tanımlanmaktadır.

Fıkıhta bir şeyin mal olarak kabul edilmesi için başlıca *üç şart* aranır. *Birincisi*; o şeyin elde edilip biriktirilebilir olması, *ikincisi*; kendisinden yararlanmanın mümkün olması, *üçüncüsü* ise, dinimizde haram kılınmamış olmasıdır. İçki, domuz eti ve leş gibi İslam'ın normal durumlarda faydalanılmasını haram kıldığı şeyler mal kapsamında değerlendirilmez.

İslam mala değer vermiş, onu önemli bir konuma yerleştirmiştir. "Bir lokma bir hırka" anlayışı İslam'ın dünyalığa ilişkin yaklaşımı ile örtüşmez. Ayette işaret edildiği gibi, insan hem bu dünyanın hem ahiretin güzelliklerine ulaşmak için çalışmalıdır.[16] Başka bir ayette malın insanlık için hayat kaynağı, ayakta durabilme vesilesi kılındığı bildirilir.[17] Mal ve varlık olmadan ne sağlık, ne din ne de vatan korunabilir.

AYET

"De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin." (Ali İmran suresi 26. ayet)

BEYİN FIRTINASI YAPALIM

Mülkiyet hakkı olmayan bir toplumda ortaya çıkabilecek sorunlar üzerine beyin fırtınası yapınız. Çıkan sonuçları tahtaya sıralayınız.

15 Ahmet, Yaman-Halit, Çalış, İslam Hukukuna Giriş, İstanbul 2012, s. 267.
16 Bakara suresi, 201, 202. ayetler.
17 Nisa suresi, 5. ayet.

BİLGİ KUTUSU

Bir Müslüman, vücudunu helal gıda ile beslerken sağlığına da dikkat etmelidir. Günümüzde genetiği ve öz nitelikleri ile oynanmış bazı gıdalar, insan vücuduna zarar verebilmekte bu ürünler obezite gibi rahatsızlıklara da sebebiyet vermektedir.

Günümüzde birçok ülke fakir oldukları için yabancıların dini, kültürel ve askerî baskıları altında ezilmektedir. İktisat eğitimine önem veren ülkeler dünyanın ekonomik ve finansal sistemlerine hükmetmekteler. Mal önemli olduğu gibi aynı zamanda insanlık için bir *imtihan* vesilesidir.[18] Mal konusundaki emir ve yasaklara dikkat edilmezse imtihan kaybedilir. Malın kazanılması ve harcanması sürecinde Allah'ın koyduğu kurallara riayet edilmelidir. İnsan mal ve varlık üzerinde emanetçidir; dünya nimetlerinden "helal ve temiz olmak"[19] şartıyla yararlanabilir. İnsan mala aşırı düşkünlük gösterip onun esiri olursa o mala değil, mal ona hükmetmiş olur.

İslam'da aslolan malın meşru, helal yollarla mülkiyete girmesi, haram yollarla girmemesidir.

18 Enfâl suresi, 28. ayet.
19 Bakara suresi, 168. ayet.
20 *Maide suresi 4. ayet.*
21 Mü'minûn suresi, 51. ayet.
22 Bakara suresi, 172. ayet.